

Nr 39.

Ankom till riksdagens kansli den 20 mars 1919 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för kapitalökning å statens under civildepartementet hörande utlåningsfonder jämte en i ämnet väckt motion.

(4:e avd.)

Allmänna järnväglånefonden.

1:o) I den till riksdagen den 9 januari 1919 avlåtna propositionen om statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under titel »utgifter för kapitalökning, statens utlåningsfonder» föreslagit riksdagen besluta, att de avsättningar till allmänna järnväglånefonden, som enligt riksdagens beslut skolat ske under åren 1920 och 1921, i stället skola äga rum under åren 1921 och 1922. *Allmänna järnväglånefonden.*

Under hänvisning till vad det vid statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning: bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över civilärenden den 9 januari 1919 sid. 263 (punkt 64) i ämnet innehåller, får utskottet hemställa,

att riksdagen må besluta, att de avsättningar till *allmänna järnväglånefonden*, som enligt riksdagens beslut skolat ske under åren 1920 och 1921, i stället skola äga rum under åren 1921 och 1922.

Fonden för bibanor i vissa delar av riket.

2:o) Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag (punkt 65) och under hänvisning till ovanberörda statsrådsprotokoll sid. 264 och 265 hemställer utskottet, *Fonden för bibanor i vissa delar av riket.*

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 6 saml. 25 hä/t. (Nr 39—41.)

att riksdagen må besluta, att den avsättning till *fonden för att underlätta åstadkommande av bibanor i vissa delar av riket*, som enligt riksdagens beslut skolat ske under år 1920, i stället skall äga rum under år 1921.

Vattenkraftslånefond.

*Vatten-
kraftslåne-
fond.*

3:o) Kungl. Maj:t har (punkt 66) föreslagit riksdagen *dels* besluta, att en särskild fond, benämnd vattenkraftslånefonden, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, lån må av Kungl. Maj:t beviljas menigheter, bolag, föreningar eller enskilda, *dels* till företag, vilka avse utbyggande av statens vattenfall eller tillgodogörande av enskilda tillhöriga vattenfall, då tillgodogörandet är av mera allmänt intresse, *dels* till vissa mindre lokala vattenkraftsanläggningar för distribution inom orten av elektrisk energi, *dels* ock till vattenregleringsföretag, då dessa äro av allmänna betydelse;

dels besluta, att för denna lånerörelse skola gälla följande huvudgrunder:

att lån skall kunna beviljas intill två tredjedelar av den beräknade anläggningskostnaden;

att lån skall löpa med fem procent ränta samt, sedan lånet innehafts under tre år från första lyftningsdagen, återbetalas under vart och ett av därpå följande högst fyrtio år med lika kapitalbelopp om året;

att beträffande den ränta, som å lyftade lånebelopp upplöper under en tid, omfattande högst tre år från första lyftningsdagen, må medgivas anstånd med betalningen på det sätt, att denna ränta, benämnd anstånds-ränta, genom fortsatt annuitetslikvid erlägges till staten först sedan i stadgad ordning såväl all annan ränta som ock hela lånekapitalet inbetalts;

att lån ej må beviljas annat företag än som finnes i ekonomiskt och tekniskt hänseende grundat på rationella förutsättningar;

att för lån ur fonden skall ställas säkerhet, som statskontoret godkänner; samt

att Kungl. Maj:t äger meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av de med ifrågavarande lån avsedda ändamål;

dels ock såsom kapitalökning för denna fond för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet sid. 265—293.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts ovanberörda förslag har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *I. Vennerström* m. fl. väckt motion, nr 109, vari, bland annat varom nu ej är fråga, hemställts, att riksdagen måtte såsom kapitalökning för vattenkraftslånefonden för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna framställning, får utskottet hänvisa till motionen.

1918 års lagtima riksdag beslöt, i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t i ämnet framlagt förslag, inrättandet av en s. k. kraftledningslånefond avsedd för utlämning av låneunderstöd till ekonomiska föreningar för anläggande på landsbygden av distributionsnät för elektrisk energi ävensom tillsvidare, intill dess en statslånefond för vattenkraftanläggningar kunde varda inrättad, till vissa mindre lokala sådana anläggningar för distribution inom orten av elektrisk energi. Vid upprättandet av nämnda fond förutsattes alltså, att en fond för understöd åt företag för utbyggande av landets vattenkraft framdeles skulle komma till stånd. Behovet av en sådan fond har ock allmänt vitsordats, vadan utskottet får tillstyrka, att beslut om uppläggande av en vattenkraftslånefond nu fattas.

Vad angår lånevillkoren, har utskottet endast beträffande räntefoten å lånen funnit skäl till avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag föreligga.

I detta hänseende hava de sakkunnige, vilka förberett förslaget om vattenkraftslånefondens inrättande, framhållit, att man kunde se frågan härom ur två olika synpunkter, nämligen antingen så, att staten borde hava sina självkostnader för penningarnas anskaffande fullt betäckta eller att med hänsyn till angelägenheten att befordra vattenfallsbyggandet staten betingade sig en ränta, i någon mån understigande självkostnaderna. De sakkunnige hava stannat vid att såsom en medelväg förorda en räntefot av 5 % för den närmaste framtiden. Fullmäktige i riksgäldskontoret hava anslutit sig till den förstnämnda ståndpunkten och med hänsyn härtill förordat räntefotens bestämmande till 5 $\frac{1}{2}$ %.

Då de rådande försämrade förhållandena å penningemarknaden måhända vore av mera övergående art samt med hänsyn särskilt därtill, att räntan för lån ur kraftledningslånefonden av nästlidet års riksdag bestämts till 5 %, har departementschefen, ehuru med tvekan, ansett sig böra i denna del ansluta sig till de sakkunniges förslag.

Enligt utskottets uppfattning måste redan en räntefot för ifrågasvarande lån av 5 $\frac{1}{2}$ % anses innebära en avsevärd fördel för låntagarna, då enskilda långivare torde betinga sig en betydligt högre ränta. Beaktas bör även, att enligt de föreslagna villkoren för understöd från fonden låntagarna skulle erhålla förmånen av viss tids anstånd med räntebetalningen. Att räntefoten beträffande vattenkraftslånefonden bestämmes till något högre belopp än den för kraftledningslånefonden gällande synes utskottet vara motiverat icke blott av den stegring i den effektiva räntan å statslånen, som ägt rum sedan kraftledningslånefonden upprättades, utan även av den olika naturen av de företag, som de båda fonderna äro avsedda att understödja. Utskottet får fördenskull, i enlighet med riksgäldsfullmäktiges förslag, tillstyrka, att räntefoten bestämmes till 5 $\frac{1}{2}$ %.

Vad angår den nya lånefondens storlek, hava vattenfallssakkunnige föreslagit, att den årliga avsättningen måtte bestämmas till 2,000,000 kronor. Såsom i den av herr Vennerström väckta motionen framhållits, har emellertid från åtskilliga håll påyrkats en större avsättning. Detta önskemål har departementschefen visserligen delat, men har på grund av den rådande ekonomiska situationen och med hänsyn jämväl till angelägenheten, att någon tids erfarenhet vinnes beträffande den nya vattenlagens verkningar samt rörande de anspråk på bidrag, som komma att ställas på fonden i fråga, likväl ansett, att man för närvarande borde stanna vid det av de sakkunnige föreslagna beloppet. Då utskottet ansluter sig till den av departementschefen uttalade uppfattningen och med hänsyn tagen jämväl därtill, att det statsfinansiella läget tvingat till betydliga inskränkningar i statens egna anläggningar för produktiva ändamål, har utskottet icke kunnat tillstyrka bifall till den ovanberörda motionen.

I enlighet med vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag samt med avslag av herr Vennerströms ovanberörda motion, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må

a) besluta, att en särskild fond, benämnd *vattenkraftslånefonden*, skall inrättas, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, lån må av Kungl. Maj:t beviljas menigheter, bolag, föreningar eller enskilda, dels till företag, vilka avse utbyggande av statens vattenfall eller tillgodogörande av enskilda tillhöriga vattenfall, då tillgodogörandet är av mera all-

mänt intresse, dels till vissa mindre, lokala vattenkrafts-anläggningar för distribution inom orten av elektrisk energi, dels ock till vattenregleringsföretag, då dessa äro av allmänna betydelse;

b) besluta, att för denna lånerörelse skola gälla följande huvudgrunder:

att lån skall kunna beviljas intill två tredjedelar av den beräknade anläggningskostnaden;

att lån skall löpa med fem och en halv procent ränta samt, sedan lånet innehafts under tre år från första lyftningsdagen, återbetalas under vart och ett av därpå följande högst fyrtio år med lika kapitalbelopp om året;

att beträffande den ränta, som å lyftade lånebelopp upplöper under en tid, omfattande högst tre år från första lyftningsdagen, må medgivas anstånd med betalningen på det sätt, att denna ränta, benämnd anståndsrenta, genom fortsatt annuitetslikvid erlägges till staten först sedan i stadgad ordning såväl all annan ränta som ock hela lånekapitalet inbetalts;

att lån ej må beviljas annat företag än som befinnes i ekonomiskt och tekniskt hänseende grundat på rationella förutsättningar;

att för lån ur fonden skall ställas säkerhet, som statskontoret godkänner; samt

att Kungl. Maj:t äger meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av de med ifrågavarande lån avsedda ändamål;

c) såsom kapitalökning för denna fond för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

I fråga om sättet för täckande av sistnämnda anslag, vilket av Kungl. Maj:t föreslagits skola utgå av lånemedel, kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande.

Stockholm den 20 mars 1919.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, O. M. Strömberg, H. F. Lamm, A. C. Lindblad, J. Nilsson, O. Bergqvist, C. G. Ekman, H. G. W. Wrangel, A. Pers, J. L. Widell, A. R. Rooth* och *C. A. Stålberg* samt

från andra kammaren: herrar *J. B. Eriksson* i Grängesberg, *J. Olofsson, A. Anderson* i Råstock, *J. Jönsson* i Revinge, *O. H:son Waldén, P. A. Hansson* i Stockholm, *C. R. Jansson* i Falun, *J. Jönsson* i Slatåker, *S. E. J. Lübeck* och *K. E. W. Söderhielm*.